

Materiały merytoryczne wprowadzające do dyskusji

Temat 1

Czy należy wprowadzić zakaz importu i sprzedaży produktów, do których wykonania wykorzystano pracę dzieci lub pracę przymusową?

Kontekst:

Międzynarodowa Organizacja Pracy (M O P) szacuje, że w 2016 roku z 24,9 miliona osób na świecie będących ofiarami pracy przymusowej, 16 milionów było wykorzystywanych w sektorze prywatnym (dane za rok 2018). Jednocześnie handel towarami i usługami wytworzonymi przy wykorzystaniu pracy przymusowej generuje roczne zyski w wysokości 150 miliardów dolarów (dane M O P, 2014).

Z jednej strony są więc miliony wyzyskiwanych osób, które tracą nierzadko nie tylko zdrowie ale i życie. Z drugiej zaś, dochód uzyskany dzięki ich pracy zasila budżet nie tylko podmiotów ('przedsiębiorców') łamiących prawo ale nierzadko także autorytarne reżimy, organizacje terrorystyczne oraz różne strony konfliktów zbrojnych na całym świecie.

Przykład:

- *Konflikt w Sierra Leone i Liberii przez długi czas był finansowany najpierw ze sprzedaży krwawych diamentów a następnie drewna pozyskiwanego nielegalnie i przy wykorzystaniu pracy przymusowej, które trafiało w dużej części na rynki europejskie.*
- *Praca dzieci na polach bawełny w Uzbekistanie czy praca przymusowa w ujgurskim regionie Xinjiang (Chiny) zasila budżety tych krajów. Jednakże pieniądze te niekoniecznie są następnie wykorzystywane z pożytkiem dla ludności tych krajów. Analizy¹⁾ pokazują, że odzież i obuwie są wiodącym eksportem z regionu ujgurskiego o łącznej wartości 5,3 miliarda euro, co stanowi ponad 35 procent całkowitego*

¹ Na przykład: Centre for Strategic and International Studies, Addressing Forced Labor in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region: Toward a Shared Agenda, 30 lipca 2020, <https://www.csis.org/analysis/addressing-forced-labor-xinjiang-uyghur-autonomous-region-toward-shared-agenda>

eksportu. A że sposób ich wytwarzania (w związku z wykorzystaniem pracy przymusowej) nie jest kosztowny, łatwo wypierają one produkty wytworzone z poszanowaniem podstawowych praw człowieka i z zapewnieniem choćby minimalnego wynagrodzenia. To samo dotyczy minerałów konfliktu, wykorzystywanych w produkcji elektroniki.

Aktualnie, na poziomie Unii Europejskiej, toczą się prace nad wiążącymi regulacjami prawnymi (dyrektywa) dotyczącymi należytej staranności i odpowiedzialności przedsiębiorstw. Jednym z przepisów, których wprowadzenie jest rozważane jest zakaz importu i sprzedaży produktów, przy których wytwarzaniu wykorzystano pracę dzieci lub pracę przymusową.

W niektórych krajach takie regulacje istnieją już od jakiegoś czasu i przynoszą konkretne efekty.

Przykład:

- *W Stanach Zjednoczonych, gdzie od 2016 r. obowiązuje ustawa zakazująca sprowadzania na teren kraju produktów wytworzonych w warunkach pracy przymusowej, pracy dzieci czy przymusowej pracy więźniów (chodzi o pracę nie orzeczoną przez sąd - typu obozy pracy itd. - za którą więźniowie nie otrzymują żadnego wynagrodzenia), kilka razy w tygodniu podejmowane są interwencje skutkujące zatrzymaniem na ich granicach produktów, co do których są podejrzenia lub potwierdzono wykorzystanie pracy przymusowej lub pracy dzieci. Dzieje się tak od ubrań z Chin, diamentów z Zimbabwe, złota z Demokratycznej Republiki Kongo aż po ziarna kakaowca z Brazyli.*

W okresie pandemii szczególnie dużym echem odbiło się zatrzymanie dostaw rękawic jednorazowych produkowanych w fabrykach firmy Top Glove w Malezji². Pod wpływem ryzyka utraty amerykańskiego rynku zbytu i braku możliwości udziału w przetargach federalnych, firma do której należała fabryka a która dotychczas nie reagowała na raporty organizacji pozarządowych, podjęła działania mające wyeliminować te praktyki.

² <https://www.msn.com/pl-pl/finanse/najpopularniejsze-artykuly/azjatycki-gigant-ma-k%C5%82opoty-po-przej%C4%99ciu-dostaw-w-usa/ar-BB11UYcS> ; <https://edition.cnn.com/2021/03/30/business/top-glove-us-forced-labor/index.html>

Jednocześnie faktem pozostaje, że jedynie niewielki procent takich produktów jest zatrzymywany na granicach. Według szacunków Human Trafficking Institute co roku na rynek amerykański trafiają towary, które prawdopodobnie były wytwarzane w ramach pracy przymusowej, o wartości ponad 400 miliardów dolarów. Z kolei, jak wykazał raport Thomson Reuters Foundation, od czasu uchwalenia prawa zakazującego importu towarów wytworzonych przy użyciu pracy przymusowej w 2016 roku, zablokowano import towarów zaledwie o wartości 6,3 miliona dolarów amerykańskich.

Czy należy wprowadzić zakaz importu i sprzedaży produktów, do których wykonania wykorzystano pracę dzieci lub pracę przymusową / niewolniczą?

TAK	NIE
<p>Wybrane argumenty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korzystanie z produktów lub usług, do których powstania wykorzystuje się pracę przymusową lub pracę dzieci jest moralnie naganne. Nie można czerpać korzyści z wyzysku innego człowieka. • Produkty wytworzone przy wykorzystaniu pracy przymusowej lub pracy dzieci są 'dzięki' temu tańsze, nawet po nałożeniu na nie cła, przez co po wprowadzeniu ich do sprzedaży na polskim i unijnym rynku są chętniej kupowane przez konsumentów. W efekcie produkty wytworzone w Polsce i innych krajach UE przy zachowaniu standardów i praw pracowniczych, w tym przynajmniej minimalnego 	<p>Wybrane argumenty:</p> <ul style="list-style-type: none"> • To państwo, w którym dany produkt jest wytwarzany powinno podjąć działania by zapobiegać przestępstwom jak wyzysk pracowników i praca przymusowa czy praca dzieci. • System identyfikacji produktów obarczonych powstaniem w warunkach pracy przymusowej i tak będzie nieszczelny. Nie ma sensu tworzyć iluzji, że nagle wszystkie produkty, które będą w obrocie handlowym są wytworzone etycznie. • Analizy pokazały, że nie mamy wystarczająco dobrych systemów i procedur śledzenia pochodzenia towarów. <i>Przykład: Zakres, w jakim odzież z chińskiego regionu ujgurskiego</i>

wynagrodzenia są droższe i mniej konkurencyjne. To w dłuższej perspektywie czasu może prowadzić do bankructwa i upadłości przedsiębiorców działających w Polsce / Unii Europejskiej – a to oczywiście pociąga za sobą zwolnienia z pracy i większą liczbę bezrobotnych, korzystających z zasiłków. Niskie dochody powodują, że tanie produkty są bardziej popularne i w ten sposób powstaje zakłęty krąg.

- Skoro producent narusza prawa człowieka swoich ‘pracowników’ (w tym zakaz niewolnictwa i innych form pracy przymusowej) to nie ma żadnej pewności, że do produkcji nie wykorzystuje toksycznych środków chemicznych, które mogą zaszkodzić zdrowiu i życiu ludzi z nich korzystających.
- Wprowadzenie takiego zakazu przesunie środek ciężkości z przedsiębiorców na Państwo i jego służby, w zakresie kontroli pod kątem poszanowania wybranych praw człowieka tego co jest wprowadzane do obiegu handlowego na terenie UE i Polski. To bowiem służby graniczne i celne będą musiały stosownie zareagować. Zwiększy to bezpieczeństwo łańcuchów dostaw także polskich producentów.

Xinjiang, gdzie dochodzi do systemowo usankcjonowanej pracy przymusowej, jest nadal wysyłana bezpośrednio do Unii Europejskiej, nie jest znany z powodu słabych danych dotyczących importu do UE.

- Praca przymusowa występuje też w Polsce (dane szacunkowe wskazują na kilka do ponad 120 000 osób doświadczających takiej formy wyzysku w Polsce). Skupmy się zatem na tym, co zrobić, żeby tutaj pracowało się bezpieczniej. Na produkty z krajów spoza Unii Europejskiej należy nałożyć wysokie cło, tak aby ich ceny nie były cenami dumpingowymi w stosunku do cen polskich produktów, wytwarzanych z poszanowaniem praw człowieka i polskiego prawa.
- Gdybyśmy mieli zakazać importu wszystkich produktów, w których łańcuchu dostaw wystąpiła praca przymusowa musielibyśmy zrezygnować z większości tanich ubrań, elektroniki, i innych przedmiotów, z których korzystamy codziennie.

Materiały dodatkowe:

- Portal informacyjny nt. handlu ludźmi, w tym do pracy przymusowej, <http://www.handelludzmi.eu/hl/o-handlu-ludzmi/praca-przymus/6321,Wykorzystanie-osob-do-pracy-przymusowej.html>
- Beata Faracik (red.) et al., „Praca przymusowa. Poradnik: jak ją rozpoznać i jej przeciwdziałać”, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, wrzesień 2020, źródło: https://pihrb.org/wp-content/uploads/2020/10/Poradnik-przeciwdzia%C5%82anie_pracy_przymusowej.pdf
- La Strada Fundacja przeciwko handlowi ludźmi i niewolnictwu, źródło: <https://www.strada.org.pl/>
- Zbigniew Lasocik, Emilia Rekosz-Cebula, Łukasz Wieczorek „Handel ludźmi do pracy przymusowej: mechanizmy powstawania i efektywne zapobieganie”, źródło: <http://docplayer.pl/5992-Raport-zbigniew-lasocik-emilia-rekosz-cebula-lukasz-wieczorek-handel-ludzmi-do-pracy-przymusowej-mechanizmy-powstawania-i-efektywne-zapobieganie.html>
- “Towards an EU import ban on forced labour and modern slavery. Discussion paper commissioned by the Greens/EFA Group in the European Parliament Prepared by Ben Vanpeperstraete for MEP Anna Cavazzini”, źródło: [https://www.annacavazzini.eu/wp-content/uploads/Towards an EU import ban on forced labour and modern slavery February.pdf](https://www.annacavazzini.eu/wp-content/uploads/Towards_an_EU_import_ban_on_forced_labour_and_modern_slavery_February.pdf)